

Kapitālsabiedrības dibināšana Baltijas valstīs

Andra Rektiņa,

Zvērinātu advokātu biroja *Raidla, Lejiņš & Norcous* zvērināta advokāte

Elīna Bedānova,

Zvērinātu advokātu biroja *Raidla, Lejiņš & Norcous* zvērināta advokāte

Aizvien biežāk praksē ir jāsastopas ar gadījumiem, kad ārvalstu komersanti vēlas paplašināt sava biznesa attīstību Baltijas valstīs un tiem ir nepieciešams izvēlēties uzņēmumam piemērotāko juridisko formu – kapitālsabiedrību, filiāli vai pārstāvniecību. Nereti tiek uzdots jautājums par to, kurā no trīs Baltijas valstīm – Lietuvā, Latvijā vai Igaunijā, ir visizdevīgākie noteikumi komercsabiedrības vai tās pārstāvniecības dibināšanai. Šis raksts dod īsu ieskatu priekšnoteikumos, kas jāizpilda, lai uzsāktu komercdarbību katrā no Baltijas valstīm. Raksts neanalizē Baltijas valstu nodokļu režīma atšķirības un iespējamās priekšrocības.

Latvija

Informācija par priekšnoteikumiem komercsabiedrības nodibināšanai Latvijā ir pieejama gan [Uzņēmumu reģistra](#) mājas lapā, gan, protams, pašā [Komerclikumā](#), tāpat šī tēma visnotaļ bieži ir aplūkota dažādos komersantiem paredzētos rakstos.

Īsumā - atbilstoši [Komerclikuma](#) regulējumam par komersantu tiek uzskatīts gan individuālais komersants, gan komercsabiedrība (personālsabiedrība un kapitālsabiedrība). Praksē visbiežāk sastopamas tieši kapitālsabiedrības, proti, sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA) vai akciju sabiedrības (AS). Šī raksta ietvaros tiks aplūkotas tikai kapitālsabiedrības (AS un SIA).

Kapitālsabiedrību pārvaldes formas ir šādas:

- AS: akcionāru sapulce, padome, valde. Akcionāriem ir pienākums izveidot gan valdi, gan padomi, kur pēdējās galvenais uzdevums ir valdes darbības uzraudzīšana;
- SIA: dalībnieku sapulce, valde un/vai padome. Atšķirībā no AS, SIA dalībniekiem pastāv iespēja neveidot padomi.

AS nodibināšanai ir nepieciešama pamatkapitāla apmaksā vismaz 25 000 Ls apmērā (un ne mazāk par 25 procentiem no parakstītā pamatkapitāla), savukārt, SIA nodibināšanai ir jāveic minimālā pamatkapitāla apmaksā 2 000 Ls apmērā. Reģistrējot SIA, uz sabiedrības reģistrēšanas brīdi ir jābūt apmaksātiem vismaz 50% no minimālā pamatkapitāla. Pašreiz Saeimā 2. lasījumā ir pieņemti Grozījumi Komerclikumā, saskaņā ar kuriem [Komerclikums](#) tiks papildināts ar jaunu normu, kas noteikts īpašus noteikumus attiecībā uz SIA

minimālā pamatkapitāla lielumu. Proti, SIA pamatkapitāls varēs būt mazāks par [Komerclikuma](#) 185. pantā noteikto minimālo pamatkapitāla lielumu, ja sabiedrība atbildīs noteiktām likumā uzskaitītajām pazīmēm. Prognozējams, ka jaunie Komerclikuma grozījumi stāsies spēkā 2010. gada 1. maijā.

Papildus pamatkapitāla apmaksai, SIA un AS dibinātājiem ir jāērēķinās ar administratīviem izdevumiem aptuveni 100 - 300 Ls apmērā (atkarībā no sabiedrības veida, dibinātāju un valdes locekļu skaita), tādiem kā maksa par publikāciju laikrakstā *Latvijas Vēstnesis*, valsts nodeva, notāra izmaksas.

Latvijā, atšķirībā no Igaunijas un Lietuvas, vienīgie dokumenti, kuriem ir nepieciešams notariāls apliecinājums ir Uzņēmuma Reģistram iesniedzamā pieteikuma veidlapa Nr. 4 un valdes locekļu paraksta paraugs (AS vairāku dibinātāju gadījumā paraksta paraugus apliecina Uzņēmumu reģistrā). Gadījumā, ja SIA ir viens dibinātājs, valdes locekļa notariāli apliecināts paraksta paraugs nav nepieciešams, ja minētais valdes loceklis ir arī SIA vienīgais dibinātājs, kurš parakstījis reģistrācijas pieteikumu (proti, veidlapu Nr. 4). Iepriekš minētie Grozījumi Komerclikumā paredz izmaiņas arī noteikumos attiecībā uz valdes locekļa piekrišanas – būt par valdes locekli - formu un paraksta paraugu. Pašreizējā [Komerclikuma](#) grozījumu redakcijā, norma par notariāli vai komercreģistra iestādes amatpersonas apliecinātu paraksta paraugu ir izslēgta. Savukārt, attiecībā uz valdes locekļa piekrišanas formu ir noteikts, ka rakstveida piekrišanu paraksta ar drošu elektronisko parakstu, vai arī parakstu uz piekrišanas apliecina notariāli vai komercreģistra iestādes amatpersona. Rakstveida piekrišana nebūs jāiesniedz tam valdes loceklim, kurš kā sabiedrības dibinātājs parakstījis pieteikumu sabiedrības ierakstīšanai komercreģistrā.

Latvijā gan SIA, gan AS tiek reģistrēta vidēji 4 darba dienu laikā.

Ņemot vērā to, ka AS pamatkapitāla prasības ir augstākas un pārvaldes struktūra sarežģītāka, AS tiek dibinātas relatīvi retāk nekā SIA. AS forma parasti tiek izvēlēta, ja kapitālsabiedrība plāno iesaistīties kādā regulētā darbībā, kuras priekšnoteikums ir AS forma (piemēram, bankas un apdrošināšanas sabiedrības) vai gadījumā, ja tiek plānots nākotnē sabiedrības akcijas laist publiskā apgrozījumā un kotēt biržā.

Igaunija

Līdzīgi kā Latvijā, arī Igaunijā izplatītākās komercdarbības veikšanas formas ir akciju sabiedrība (AS) un sabiedrība ar ierobežotu atbildību (OÜ).

Igaunijas Komerclikums paredz, ka AS minimālais pamatkapitāls ir 400 000 EEK (~17 960 Ls), savukārt OÜ minimālais pamatkapitāls ir 40 000 EEK (~1796 Ls). Atšķirībā no Latvijas, Igaunijas normatīvie akti nosaka, ka sabiedrības minimālajam pamatkapitālam dibināšanas brīdī ir jābūt apmaksātam pilnībā.

Identiski kā tas ir regulēts Latvijas tiesībās, AS ir trīs pīlāru pārvaldes sistēma, kas sastāv no akcionāru sapulces, padomes un valdes. OÜ ir atļauta divu pīlāru pārvaldes sistēma – dalībnieku sapulce un valde, gadījumos, ja: 1) pamatkapitāls nepārsniedz EEK 400 000 vai 2) sabiedrībā ir vairāk kā trīs valdes locekļi, jo, ja sabiedrībai nav padomes, tās funkcijas var tikt nodotas dalībniekiem un valdei saskaņā ar sabiedrības statūtiem.

AS dibināšanas gadījumā Igaunijas normatīvie akti izvirza nosacījumu reģistrēt akcijas Igaunijas Centrālajā Vērtspapīru Reģistrā (turpmāk – ICVR), turpretim OÜ dibināšanas gadījumā daļu reģistrēšana ICVR, lai gan iespējama, tomēr nav obligāts nosacījums.

Izvēloties vienu vai otru komercdarbības formu Igaunijā, vienai dibināšanas formai pār otru nav noteiktas priekšrocības. Tomēr, izvēloties AS kā formu komercdarbības veikšanai Igaunijā, ir jāņem vērā, ka obligāti nepieciešamajai akciju reģistrēšanai ICVR, katram akcionāram ir jāatver vērtspapīru konts Igaunijas kredītiestādē. Praksē juridiskas personas, kuras ir dibinātas ārpus ES, Kipras, Luksemburgas, Maltas vai Lielbritānijas var saskarties ar grūtībām, iesniedzot kredītiestādei visus nepieciešamos pierādījumus, kas saistīti ar sava juridiskā statusa un pārstāvības pierādīšanu. Bieži vien šādu dokumentu sagatavošana ļoti paātrina reģistrēšanas procesu. Šādos gadījumos ir ieteicams izvēlēties OÜ formu bez tās daļu reģistrēšanas ICVR (tās ir iespējams reģistrēt vēlāk, pēc dibināšanas procedūras pabeigšanas). Sabiedrības akciju / daļu reģistrācijas maksa ICVR sastāda 500 EEK (~23 Ls).

Igaunijā dibināšanas līgumam vai lēmumam par sabiedrības dibināšanu ir jābūt notariāli apliecinātam. Papildus arī sabiedrības valdes locekļiem pie notāra ir jāapliecina to griba kļūt par valdes locekļiem. Tāpat ir nepieciešams sagatavot komercsabiedrības statūtus. Šādu dokumentu apliecināšanai notāra pakalpojumu izmaksas Igaunijā var būt aptuveni 1200 EEK (~55 Ls).

Sabiedrības dibinātājiem ir jāapmaksā arī valsts nodeva 2200 EEK (~100 Ls) apmērā.

Tiklīdz visi nepieciešamie dokumenti ir iesniegti Igaunijas Komercreģistrā un ir samaksāta valsts nodeva, sabiedrība tiks nodibināta 5 darba dienu laikā pēc dokumentu iesniegšanas.

Lietuva

Arī Lietuvā iespējams dibināt sabiedrības ar ierobežotu atbildību (UAB) un akciju sabiedrības (AB).

Tieši tāpat kā Latvijā un Igaunijā, lai Lietuvā tiktu nodibināta kapitālsabiedrība, ir nepieciešams dibinātāja lēmums vai līgums par sabiedrības dibināšanu (gadījumā, ja dibinātāji ir vairāki), statūti un sapulces, kurā tiek iecelti pārvaldes institūciju locekļi, protokols. Gadījumā, ja dibinātājs ir viena persona, šādu sapulces protokolu aizstās dibinātāja lēmums.

Visiem augstāk minētajiem dokumentiem ir jābūt notariāli apliecinātiem, izņemot gadījumus, kad UAB dibina viens dibinātājs kas būs arī vienīgais daļu īpašnieks, un, ja sabiedrības dibināšanas dokumenti atbilst formai, kuru izstrādājusi Lietuvas Republikas Ekonomikas Ministrija. Šādā gadījumā dokumentus iespējams iesniegt elektroniskā formā. Papildus vēl var būt nepieciešama nekustamā īpašuma īpašnieka piekrišana reģistrēt sabiedrības juridisko adresi tā īpašumā.

UAB dibināšanas pamatkapitāls ir 10 000 LTL (~2 040 Ls), savukārt AB – 150 000 LTL (~ 30 600 Ls). Likumā noteiktajam minimālajam pamatkapitālam uz reģistrācijas brīdi ir jābūt apmaksātam pilnībā.

Lietuvas Komercreģistram ar likumu ir noteikts pienākums reģistrēt komercsabiedrību 3 darba dienu laikā pēc dokumentu iesniegšanas Komercreģistrā un valsts nodevas samaksas 120 LTL (~25 Ls) apmērā.

Izdevumi notāram būs aptuveni 350 LTL (~75 Ls).

Secinājumi

Pārskatot komercsabiedrību - SIA un AS formā - likumā izvirzītos dibināšanas priekšnoteikumus Latvijā, Igaunijā un Lietuvā, ir konstatējams, ka:

- Latvijā, atšķirībā no Igaunijas un Lietuvas, mazāks skaits dokumentu jāapliecina pie notāra, tādējādi samazinot kopējos izdevumus, kas saistīti ar dibināšanu;
- visās trijās Baltijas valstīs to Komercreģistros ir jāiesniedz aptuveni vienāda skaita un satura dokumenti;
- Igaunijā AS dibināšanas gadījumā ir izvirzīts priekšnoteikums pirms sabiedrības ierakstīšanas komercreģistrā akcijas reģistrēt attiecīgajā Centrālajā Vērtspapīru Reģistrā, kas sarežģī dibināšanas procesu;

- sabiedrības dibināšanas izmaksas visās trijās Baltijas valstīs veido līdzīgu summu, tas ir, aptuveni 100 – 300 Ls, tomēr, Lietuvā SIA dibināšanas gadījumā reģistrācijas izmaksas ir viszemākās;
- Latvijā SIA dibināšana, vērtējot pie dibināšanas obligāti apmaksājamo pamatkapitālu, ir visizdevīgākā, jo obligāti apmaksājamais pamatkapitāls ir tikai 1000 Ls, turpretim Lietuvā un Igaunijā ~ 2000 Ls.

Jāsecina, ka nevienā no Baltijas valstīm nepastāv būtiskas priekšrocības vai šķēršļi uzņēmējdarbības uzsākšanā salīdzinājumā ar citām Baltijas valstīm. Latvijas uzņēmēji var rēķināties, ka kapitālsabiedrību dibināšanas process Lietuvā un Igaunijā norišu, izmaksu un laika ziņā būs lielā mērā līdzīgs procesam, kas pazīstams no kapitālsabiedrības dibināšanas Latvijā. Tādējādi, uzsākot darbību kaimiņvalstīs, primāri varētu būt citi aspekti – nodokļu režīms, konkrētā uzņēmējdarbības veida specifisks regulējums un tamlīdzīgi.